

DIGITALISERINGS- OG FORVALTNINGSDEPARTEMENTET (DFD)
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Att.Magne Langset

Deres ref.: 24/868-6	Vår ref.: 2024/259 - 5831/2024	Saksbehandler: Ann-Elin Djuvik Kro	Dato: 27.05.2024
--------------------------------	--	--	----------------------------

Høringssvar - NOU 2024:1 Definisjon og registrering av ideelle velferdsaktører

Helse Vest RHF takker for invitasjonen til å gi høringsuttalelse på
Avkommersialiseringsutvalgets delutredning, NOU 2024:1 *Definisjon og registrering av ideelle velferdsaktører*.

Oppsummering

- Helse Vest RHF er positiv til en lovfestet definisjon av ideelle velferdsaktører og bruk av registreringsløsning.
- Helse Vest RHF anser det som avgjørende at definisjonen er i overensstemmelse med EU/EØS-regelverket, og handlingsrommet som oppstilles her, slik at offentlige oppdragsgivere og andre som innretter seg i tillit til definisjonen ikke løper noen risiko.
- Helse Vest RHF støtter et alternativ hvor det stilles krav om at overskudd opparbeidet i driften av en konkret tjeneste finansiert av det offentlige skal reinvesteres i den samme tjeneste, eventuelt at dette kan settes som forutsetning for avtaleinngåelse/tildeling av offentlig midler mv.
- Helse Vest RHF støtter innføringen av en registerløsning for ideelle velferdsaktører og legger til grunn at registrering blir obligatorisk og ikke frivillig, og at vilkårene for å være ideell er sammenfallende med vilkårene for å inngå i registerløsningen.
- Dersom en velferdsaktør går fra å være ideell til ikke lengre å være det, i en kontrakts- eller tilskuddsperiode, må det etableres overgangsløsninger for hvordan dette skal håndteres.

Innspill til utvalgets forslag til definisjon

Helse Vest RHF er enig i at det er hensiktsmessig å ha en felles definisjon av ideelle

velferdsaktører på tvers av velferdstjenesteområder og for ulike former for offentlig finansiering.

Det overordnede målet er å etablere et rettslig basert skille mellom ideelle og kommersielle aktører som leverer offentlig finansierte velferdstjenester. Helse Vest RHF mener at et slikt skille bør være så tydelig som mulig, slik at virksomheter som hovedregel enkelt vil plasseres i den ene eller andre kategorien. Utvalget diskuterer i denne forbindelse fordeler og ulemper med en for smal og vid definisjon. En for smal definisjon kan forandre krevende tilpasninger av de ideelle aktørenes drift som utgjør en byrde for sektorene. Det vises til at en slik konsekvens likevel må avveies mot nytten ved at det fastsettes et tydelig skille. Videre pekes det på at det kan være rimelige grunner til at aktører må gjøre tilpasninger for å kunne drive offentlig finansierte velferdstjenester som en ideell velferdsaktør. Utvalget fremhever også at det har søkt å finne løsninger som gjør det enklest mulig for offentlige myndigheter å kontrollere at vilkårene er innfridd, samtidig som det bør være enkelt for aktørene å dokumentere at de er ideelle. Helse Vest RHF mener dette er en viktig forutsetning for at definisjon og registreringsløsning tjener tiltenkt hensikt og formål. Helse Vest RHF vil i denne sammenheng gi tilslutning til en definisjon som er smalere, men desto mer tydelig, heller enn en for vid og romslig definisjon. De eventuelt negative konsekvensene som oppstår i kjølvannet av en smalere definisjon, vil måtte sees i sammenheng med de fordeler og fortrinn som tilfaller virksomhetene som faller innenfor definisjonens rammer.

Ved en avgrensning til ideelle velferdsaktører i en anbudsprosess, vil et tydelig skille mellom dem som faller innenfor og utenfor en slik definisjon være avgjørende for å overholde de grunnleggende anskaffelsesrettslige prinsippene. Det er viktig at definisjonen er i overensstemmelse med EU-/EØS-regelverket for å minimere rettslige handlingsrisiko for offentlige oppdragsgivere. Utvalget uttaler selv på side 83 at de begrensningene som følger av rettspraksis knyttet til reservasjonsadgangen for ideelle organisasjoner i anskaffelsesprosesser, bør legges til grunn som et minimumskrav i en juridisk definisjon av ideelle velferdsaktører. Helse Vest RHF er enig i dette. Dersom definering og registrering skal ha noen faktisk nytteverdi for offentlig oppdragsgiver i anbudsprosesser blir dette en viktig forutsetning.

Utvalgets forslag til definisjonen krever at en ideell velferdsaktør skal ha et *ideelt formål*, og hvor et ideelt formål forstås som et *sosialt formål* til *felleskapets beste*. Utvalget gjør videre en omfattende redegjørelse av hvordan *sosialt formål* og *felleskapets beste* skal og bør forstås i tråd med øvrige regelverk, herunder EU-/EØS-rett og rettspraksis.

De skjønnsmessige vilkår om *ideelt formål* og *felleskapets beste* vil som utgangspunkt vurderes med utgangspunkt i det åpenbare skille i en ideell aktørs begrensning til kun å reinvestere overskudd i formålet og unnlate å gi enkeltindivider økonomisk fortjeneste, altså i den negative avgrensningen som fremgår av 2. punktum. Vilråene åpner likevel for skjønnsmessige vurderinger i ytterkantene av hva som er et sosialt formål til felleskapets beste, tross at virksomheten oppfyller definisjonens negative avgrensning. Helse Vest RHF mener det er viktig å ha en bevisst tilnærming til denne problemstillingen.

Spørsmål om virksomheten i sin helhet har et ideelt formål kan oppstå i de tilfeller hvor en virksomhet driver med flere tjenester. Den konkrete tjenesten som fordret den offentlige finansiering kan være klart plassert innenfor definisjonen. Imidlertid kan virksomheten tenkes å drive med andre tjenester som ikke like klart oppfylles vilkårene om ideelt formål og

fellesskapets beste. Utvalget er selv inne på at det kan oppstå uklarheter for eksempel knyttet til hva som er fellesskapets beste ved tjenester som har formål eller fremmer holdninger som vurderes som å være i strid med de grunnleggende samfunnsverdiene. Det blir derfor viktig at den offentlige myndighet som blir ansvarlig for vurdering av virksomheters eventuelle registrering ser på virksomhetens tjenesteleveranser i sin helhet.

Problemstillingen må videre sees i sammenheng med hvor man trekker linjene for mulig reinvestering av virksomhetens overskudd. Ideelle velferdsaktører kan være store konsernlignende organisasjoner som driver tjenester på flere ulike områder. Et eksempel kan tenkes hvor ideell virksomhet organiseres på en slik måte at en offentlig finansiert velferdstjeneste gir overskudd som virksomheten kan bruke inn i for eksempel utdanningstjenester med verdigrunnlag som utfordrer det opprinnelig definerte sosiale formålet som den offentlige finansieringen i utgangspunkt påhvile.

Utvalget viser til at for ideelle velferdsaktører vil kravene til bruk av mottatt offentlig finansiering framgå av kontrakt, tilskuddsbrev eller annen regulering. Det påpekes videre at høye overskudd, oppbygging av egenkapital og overføring av midler mellom ulike juridiske enheter i en organisasjonsstruktur kan være en indikasjon på at det offentlige betaler for mye for tjenesten. Helse Vest RHF er enig i det standpunktet, men savner at utvalget diskuterer hvordan denne problemstillingen skal følges opp i det gitte forslaget. Et relevant eksempel på en slik situasjon er hvor drift av en velferdstjeneste blir skilt ut i en underliggende virksomhet, og hvor tjenestepreis eller tildeling inkluderer markedsprisjusterte husleieutgifter som tjenesteleverandøren betaler til overordnet virksomhet/stiftelse.

Helse Vest RHF støtter på bakgrunn av dette et alternativ hvor det stilles krav om at overskudd opparbeidet i driften av en konkret tjeneste finansiert av det offentlige skal reinvesteres i den samme tjenesten. Slik vil også offentlige bevillinger komme den konkrete velferdstjeneste til gode, i tråd med demokratisk forankrede beslutninger.

Helse Vest RHF mener det er en god løsning å innta en negativ avgrensning i definisjonen. Ved at et ideelt formål begrenses i lovens ordlyd med at *økonomisk fortjeneste for en sammenslutnings deltakere eller eiere anses ikke som ideelt formål*, gir tolkning av vilkåret et klart utgangspunkt. Det fremgår tydelig, i saker utvalget refererer til fra EU og EFTA-domstolen, at en slik avgrensning gjelder både direkte og indirekte økonomisk fordel. Indirekte økonomisk fortjeneste kan i teorien sies å foreligge i unormale lønnsnivå, styrehonorar mv. Helse Vest RHF mener det er viktig at det er en bevissthet til hvilke kontrollmekanismer som finnes for å sikre at slike indirekte fortjenester ikke foreligger.

Utvalget legger opp til at slike grensevurderinger som drøftet ovenfor eventuelt må gjøres av en offentlig myndighet i forbindelse med søknad om godkjenning og registrering. Helse Vest RHF mener det med fordel kunne vært gitt noen flere holdepunkter for disse terskelverdiene i utvalgets utredning.

Nærmere om registerløsning

Helse Vest RHF støtter innføringen av en registerløsning for ideelle velferdsaktører og legger til grunn at registrering blir obligatorisk og ikke frivillig, og at vilkårene for å være ideell er sammenfallende med vilkårene for å inngå i registerløsningen.

Avslutningsvis vil Helse Vest RHF løfte frem behov for overgangsregler dersom det oppstår endringer underveis i en kontraktsperiode ved at en aktør går fra å være ideell til å bli kommersiell. Offentlige oppdragsgivere må kunne innrette seg i tillit til registerløsningen og definisjonen. Det vil videre være behov for regler rundt klagesaksbehandling, der hvor det er tvist om hvorvidt en aktør er ideell eller kommersiell. Det vil være nødvendig med effektive prosesser for håndtering av dette, slik at kontraktsforhold som er inngått med den forutsetning av at en aktør er ideell ikke blir skadelidende. Slike forhold må utredes videre og omfattes av registerløsningen.

Vennlig hilsen

Inger Cathrine Bryne
Administrerende direktør

Ivar Eriksen
eierdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent av: Inger Cathrine Bryne administrerende direktør

Digital kommunikasjon

Vi har elektronisk saksbehandling og er opptatt av at informasjon, også taushetsbelagt, skal kunne sendes på en rask og sikker måte. Vi ber derfor om at et eventuelt svar på denne henvendelsen sendes gjennom en av disse kanalene:

- Privatpersoner og private virksomheter: [eDialog](#)
- Offentlige virksomheter: eFormidling (via eget sak-/arkivsystem)